

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
імені В. М. КОРЕЦЬКОГО**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
академік НАН України

Ю.С. Шемшученко
Ю.С. Шемшученко
2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

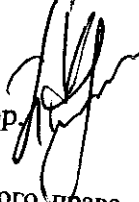
**«Актуальні проблеми
земельного та природоресурсного права»
підготовки здобувачів вищої освіти
на третьому (освітньо-науковому) рівні**

на здобуття ступеня: доктор філософії (PhD)
за спеціальністю: 081-Право
галузі знань: 08- Право

Розглянуто та затверджено
на засіданні Вченої ради
Інституту
від «19» 10 2020 року
протокол № 7

КИЇВ – 2020

Розробник(и):

Кулинич П.Ф., член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор,

Затверджено на засіданні відділу проблем аграрного, земельного, екологічного та космічного права
протокол № 5 від «21» 10 2010.

Завідувач відділу Н.Р.Малишева

1 – Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна офіційна назва наукової установи	Інститут держави і права імені В.М. Корецького Національної академії наук України
Повна назва навчальної дисципліни	Актуальні проблеми земельного та природоресурсного права
Повна назва структурного підрозділу	відділ проблем аграрного, земельного, екологічного та космічного права
Викладач	Кулинич П.Ф., член-кореспондент НАПрНУ, д.ю.н., проф. (2-ий рік підготовки - 4-ий семестр).
Рівень вищої освіти	НРК України – 8 рівень, FQ-EHEA – третій цикл, EQF-LLL – 8 рівень
Форма навчання	денна/заочна
Передумови для вивчення дисципліни	наявність освітнього ступеня магістр (ОКР-спеціаліст)
Рік, та семестр вивчення навчальної дисципліни	4-ий рік підготовки, 4 семестр
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська
Місце навчальної дисципліни в освітньо-науковій програмі	Вибірковий компонент ОНП, цикл –професійної підготовки, (ВК-12)
Обсяг навчальної дисципліни	2 кредити ЄКТС/60 год, у тому числі, аудиторних занять: лекції -28 год, семінарські заняття -8 год. Самостійна робота-24 год.
Форма поточного та підсумкового контролю	4 -ий семестр – екзамен
Інструменти, обладнання та програмне забезпечення	Опорний конспект лекцій з даної дисципліни, підручники та навчальні посібники, монографії, статті у фахових виданнях, інтернет-ресурси, нормативні акти вітчизняного законодавства, що регулюють відносини в сфері наукової діяльності.
Електронна адреса відділу/ номер телефону	Електронна адреса відділу: bogdanp2005@ukr.net номер телефону відділу: (044) 278-80-46

2. Мета навчальної дисципліни:

Забезпечити поглиблене вивчення аспірантами земельного та природоресурсного права для набуття ними нових знань на рівні фундаментальних засад, найбільш важливих та актуальних їх теоретичних проблем, опанування методологією та сучасними загальнонауковими та спеціальними методами наукових досліджень у цій сфері для використання в подальшій науковій роботі, зокрема, при підготовці дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії з права.

3. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни:

1) знання понятійно-категоріального апарату юридичної науки, отримані в результаті вивчення дисципліни «Теорія права»; знання розвитку вчення про державу і право, отримані з курсів «Історія держави і права» та «Історія правових і політичних вчень»; знання базових галузевих юридичних дисциплін «Земельне право», «Аграрне право» «Екологічне право», знання структури та методів наукового дослідження, отримані з дисципліни «Методологія та організація юридичних наукових досліджень».

2) володіння навичками аналізу положень джерел права взагалі та джерел земельного і природоресурсного права зокрема.

3) уміння збирати, обробляти та узагальнювати правовий матеріал.

4. Анотація навчальної дисципліни.

При вивченні дисципліни «Актуальні проблеми земельного та природоресурсного права» досліджуються стан та закономірності розвитку земельних і природоресурсних відносин та правових норм, які їх регулюють, в умовах земельної реформи, загострення екологічної кризи та євроінтеграції, аналізуються тенденції трансформації основних інститутів земельного та природоресурсного права на сучасному етапі економічного та соціального розвитку України, визначаються потенціал та перспективи розвитку земельного та природоресурсного права як складових правової системи України.

5. Завдання (навчальні цілі) дисципліни: ознайомлення з основними тенденціями розвитку земельного та природоресурсного права; вивчення концептів, наукових ідей, концептуальних засад та принципів, які формують зміст сучасної доктрини земельного та природоресурсного права, їх значення для розуміння «духу» і «букви» законодавчих актів, що регулюють земельні і природоресурсні відносини у сучасному суспільстві, та використання їх у наукових дослідженнях; вміння аналізувати та вирішувати земельно-правові та природоресурсно-правові дилеми в умовах багатогалузевості правової системи, колізійності та прогалинності правових норм, зокрема, для отримання нового наукового знання у галузі права; підвищення аналітичних і мисленневих навичок, моделювання варіантів рішень у випадках конфлікту між «духом закону» і «буквою закону» у актах земельного та природоресурсного законодавства.

6. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1.	Знати предмет, системні зв'язки, функції та принципи земельного і природоресурсного права	Лекція, семінар, самостійна робота		8
1.2.	Знати: конституційні засади правового регулювання земельних,	Лекція, семінар,		8

	водних, лісових та гірничих відносин	самостійна робота	
1.3.	Знати: поділ земель на категорії як фактор забезпечення диференціації та інтеграції правового регулювання	Лекція, семінар, самостійна робота	8
1.4.	Знати: становлення та розвиток вчення про об'єкти земельних правовідносин та об'єкти прав на землю	Лекція, семінар, самостійна робота	8
2.1.	Вміти: використовувати здобуті знання про систему прав на землю в Україні для визначення перспективи їх розвитку та реалізації у складних ситуаціях, обумовлених обмеженістю земельних ресурсів та конкуренцією потенційних суб'єктів прав на земельні ділянки в Україні	Лекція, консультація, самостійна робота	10
2.2.	Вміти: брати участь у фахових експертних дискусіях щодо правових проблем приватизації земель в Україні, визначати стан та перспективи їх розвитку в контексті європейських стандартів; вільно, переконливо та аргументовано доносити до широкої аудиторії власні інноваційні висновки та знання	Лекція, семінар, консультація, самостійна робота	8
2.3.	Вміти: самостійно аналізувати тенденції розвитку державного управління землями на сучасному етапі, його вдосконалення на сучасному етапі земельної реформи в Україні, а також до постійного самовдосконалення в зазначеній галузі	Лекція, семінар, консультація, самостійна робота	10
3.1.	Брати участь на професійному рівні обговорювати та комунікувати з різними фаховими та соціальними аудиторіями контроверсійні правові проблеми розвитку ринку земель сільськогосподарського призначення	Лекція, консультація, самостійна робота	8
3.2.	Проблеми розвитку земельних відносин в умовах децентралізації влади та формування правового режиму земель	Лекція, консультація, самостійна робота	8
4.1.	Самостійно та неупереджено формувати судження щодо тенденцій розвитку права власності на водні, лісові ресурси та ресурси надр	Лекція, консультація, самостійна робота	8

Експрес опитування під час лекційних та семінарських занять, презентація на семінарі, тестові завдання модульна робота

4.2. Нести відповідальність за вироблені проекти рішень та оцінку чужих рішень щодо змісту та шляхів вдосконалення інституту управління природокористування як правової форми раціонального використання водних, лісових та надрових ресурсів	Лекція, консультація, самостійна робота		8
4.3. Сучасні правові проблеми розвитку державного управління у сфері використання та охорони природних ресурсів	Лекція, консультація, самостійна робота		8

7. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1.	3.2	3.3	4.1	4.2
Програмні результати навчання (назва)													
ПРН-1 Знати основні теоретичні та концептуальні підходи щодо розуміння права та держави, демонструючи системний науковий світогляд та правовий кругозір.		+		+	+		+	+		+		+	
ПРН-2 Вміти застосовувати нові цілісні знання у науково-дослідній та практичній діяльності.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН-3 Вміти формулювати переконливі аргументи на підтвердження наукових гіпотез.	+	+	+		+	+	+		+	+	+		+
ПРН-4 Уміння з нових дослідницьких позицій формулювати загальну методологічну базу власного наукового дослідження, усвідомлювати його актуальність, мету і значення для розвитку інших галузей науки, суспільно-політичного, економічного життя, національної чи світової духовної культури.	+	+		+		+		+	+	+		+	+
ПРН-5 Критично оцінювати нові тенденції розвитку науки (фахової галузі), оцінювати їх потенціал, та генерувати нові ідеї.	+	+		+	+		+	+	+	+		+	+
ПРН-6 Вміти застосовувати концептуально-методологічні знання про сутність природних і суспільних явищ для аналізу проблем в тій чи іншій галузі науки.	+	+		+		+	+	+	+	+		+	+
ПРН-7 Вміти генерувати нові наукові ідеї, визначати основні проблеми	+	+	+		+	+	+		+	+	+		+

8. Форми оцінювання аспірантів

Система оцінювання знань аспірантів з кожної дисципліни включає поточний (у випадку визначення лише одного модуля), модульний та семестровий контроль знань, оцінювання результатів практики.

- *Поточний контроль* здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять.
- *Модульний контроль* проводиться з урахуванням даних поточного контролю за відповідний модуль і має на меті оцінку результатів знань аспіранта після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.
- *Семестровий контроль* проводиться у формі екзамену чи заліку, визначених робочим навчальним планом у терміни, передбачені графіком навчального процесу.

На початку вивчення відповідної дисципліни аспіранта повідомляють про наявність робочої навчальної програми, про кількість змістових модулів, зміст, форми проведення поточного (модульного) контролю та критерії їх оцінювання. При поточному контролі *оцінці підлягають*: рівень знань, умінь і навичок аспірантів, продемонстрований у відповідях і виступах; активність при обговоренні питань; результати виконання тестів тощо (максимальний бал -60).

Аспірант, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю (не склав ЗМ), має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання. Аспіранту, який не набрав прохідного мінімуму, за дозволом викладача, надається можливість здачі пройденого матеріалу для отримання необхідної кількості балів з поточного контролю шляхом виконання спеціальних тестів/контрольної роботи підвищеної складності, за виконання яких можна набрати до 40 балів. У випадку проведення поточного контролю комісією складність тестових чи контрольних завдань може бути підвищена і оцінюється до 50 балів.

Аспірант **не допускається** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за змістові модулі (поточний контроль) упродовж семестру разом з максимально можливою кількістю балів, набраних на екзамені в сумі не перевищуватиме **49** балів.

Семестровий контроль у формі *екзамену* - підсумкова кількість балів з дисципліни (*максимум 100 балів*) визначається з урахуванням балів, отриманих під час екзамену (максимальний бал - 40), та балів - за змістовні модулі (загальна сума балів, яку набрав аспірант за семестр). У відомості обліку успішності з навчальної дисципліни проставляються зведені дані за 100-бальною шкалою, за національною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та за шкалою ЄКТС (А, В, С, D, E, FX, F).

Таблиця відповідності шкали оцінювання

Оцінка за 100-бальною шкалою Інституту	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення
90 – 100	відмінно	А	Аспірант повністю оволодів програмою навчальної дисципліни, вільно оперує категоріальним апаратом; дає послідовні, чіткі і логічно побудовані відповіді на основні та додаткові питання; демонструє обізнаність з усіма поняттями, фактами, термінами; аргументовано використовує їх, уміє застосовувати матеріал для винесення власних суджень.

80 – 89	добре	B	Аспірант достатньо повно оволодів програмою навчальної дисципліни, проте у відповідях допускає несуттєві неточності; з незначними помилками демонструє розуміння основоположних теорій і фактів та вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними; вільно оперує понятійним апаратом з несуттєвими неточностями.
65 – 79		C	Аспірант в цілому оволодів програмою навчальної дисципліни, проте при викладенні деяких питань (усно чи письмово) не вистачає достатньої глибини аргументації при оцінці наукових фактів, процесів, явищ, подій; оперує понятійним апаратом, допускаючи окремі неточності.
55 – 64	задовільно	D	Аспірант не в повному обсязі оволодів програмою навчальної дисципліни; матеріал викладає без глибокого осмислення, аналізу, порівняння та узагальнення. Фрагментарно, поверхнево (без аргументації та обґрунтування) викладає матеріал при усних або письмових відповідях.
50 – 54		E	Аспірант показує мінімально достатній рівень знань з дисципліни. У відповідях (усних чи письмових) допускає суттєві помилки та не може критично оцінити наукові факти, явища, події.
35 – 49	незадовільно	FХ	Аспірант не володіє програмою навчальної дисципліни; дає неправильну або поверхневу відповідь, яка свідчить про неусвідомленість і нерозуміння поставленого завдання.
1 – 34	неприйнятно	F	Аспірант показує неприйнятний рівень володіння програмою навчальної дисципліни.

Екзамен вважається не зданими, якщо сумарна кількість балів з дисципліни не перевищує 49 балів.

- підсумкове оцінювання: екзамен

	ЗМ1	ЗМ 2	Екзамен	Підсумкова оцінка
Максимум	20	40	40	100

9. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій, семінарських занять та самостійної роботи

Назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1.			
Тема 1. Предмет, системні зв'язки, функції та принципи земельного і природоресурсного права	4		
Тема 2. Конституційні засади правового регулювання земельних, водних, лісових та гірничих відносин	2		4
Модульна контрольна робота 1			
Змістовий модуль 2.			
Тема 3. Поділ земель на категорії як фактор забезпечення диференціації та інтеграції правового регулювання	2	2	2
Тема 4. Становлення та розвиток вчення про об'єкти земельних правовідносин та об'єкти прав на землю	2	2	2
Тема 5. Система прав на землю в Україні та перспективи їх розвитку	2		2
Тема 6. Правові проблеми приватизації земель в Україні: стан та перспективи	2		2
Тема 7. Тенденції розвитку державного управління землями на сучасному етапі	2		2
Тема 8. Правові проблеми розвитку ринку земель сільськогосподарського призначення	2		2
Тема 9. Проблеми правової охорони земель України на сучасному етапі	2	2	2
Тема 10. Проблеми розвитку земельних відносин в умовах децентралізації влади та формування правового режиму земель	2		2
Тема 11. Тенденції розвитку права власності на водні, лісові ресурси та ресурси надр	2		2
Тема 12. Інститут права природокористування як правова форма раціонального використання водних, лісових та надрових ресурсів	2	2	2
Тема 13. Сучасні правові проблеми розвитку державного управління у сфері використання та охорони природних ресурсів	2		
Всього	60	8	24

**ПЛАН ЛЕКЦІЙ, СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ,
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.**

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО ТА ПРИРОДОРЕСУРСНОГО ПРАВА

Тема 1. Предмет, системні зв'язки, функції та принципи земельного та природоресурсного права

Лекція (2 год.). Поняття земельних, водних, лісових, гірничих та інших природоресурсних відносин в правовій доктрині України. Характеристика землі та інших природних ресурсів як об'єктів земельних та інших природоресурсних відносин. Види земельних відносин як предмета земельного права. Лісові, водні, гірничі відносини як предмети лісового, водного та гірничого права. Відмежування земельних та інших природоресурсних відносин від інших видів суспільних відносин. Земельне, водне, лісове та гірниче право як самостійні галузі правової системи України.

Поняття та характеристика системних зав'язків земельного, водного, лісового та гірничого права з суміжними галузями права. Особливості розмежування і взаємодії земельного та інших природоресурсних галузей права з адміністративним правом. Особливості розмежування та взаємодії земельного права та інших поресурсних галузей права (водного, лісового та гірничого). Особливості розмежування і взаємодії земельного та інших поресурсних галузей права з екологічним правом. Особливості розмежування і взаємодії земельного та інших поресурсних галузей права з аграрним правом. Особливості розмежування і взаємодії земельного та інших поресурсних галузей права з цивільним правом.

Функції земельного права. Загальноправові принципи земельного права. Галузеві принципи земельного права. Принцип плюралізму форм власності на землю. Принцип публічного (державного та самоврядного) управління землями. Принцип цільового використання землі. Принцип знаходження землі у цивільному обігу. Принцип збалансованості публічних інтересів суспільства та приватних інтересів землевласників і землекористувачів). Принцип непорушності земельних прав громадян і юридичних осіб. Принцип платності використання земель. Принцип пріоритету екологічних інтересів суспільства над економічними його інтересами.

Функції та принципи водного, лісового та гірничого права.

Тема 2. Конституційні засади правового регулювання земельних, водних, лісових та гірничих відносин

Лекція (2 год.). Конституція України як основне джерело земельного та інших природоресурсних галузей права. Конституційні засади права власності на землю та інші природні ресурси в Україні. Доктринальне та офіційне тлумачення конституційного положення про право власності Українського народу на землю та інші природні ресурси (ст. 13). Доктринальне та офіційне тлумачення конституційного положення про перебування землі у власності держави, територіальних громад, юридичних осіб та громадян (ст.ст. 14 і 142). Соціальна функція права власності на землю та інші природні ресурси у контексті конституційного положення «Власність зобов'язує. Власність не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству» (ст. 13). Зміст конституційного положення про те, що земля є основним національним багатством, яке перебуває під особливою охороною держави (ст. 14). Конституційне положення про те, що право власності набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону (ст. 14) як прояв принципу верховенства права у регулюванні земельних відносин. Значення принципу непорушності права власності за Конституцією України для забезпечення захисту права власності на землю та інші природні ресурси (ст. 41).

Завдання для самостійної роботи (4 год.).

1. Надати доктринальне визначення та ключових ознак землі як об'єкта земельних відносин взагалі та об'єкта земельних правовідносин зокрема.
2. Надати доктринальне визначення та ключових ознак вод, лісів та ресурсів надр як об'єктів водних, лісових та гірничих відносин взагалі та об'єктів водних, лісових та гірничих правовідносин зокрема.
3. Визначити поняття і систему земельного права України, а також перспективи його розвитку.
4. Визначити поняття і систему таких природоресурсних галузей права України як водне, лісове та гірниче, а також перспективи їх розвитку.
5. Надати теоретико-правову характеристику функцій земельного та інших природоресурсних галузей права як галузей правової системи України
6. Визначити сфери взаємодії земельного та інших природоресурсних галузей права з галузями правової системи України, характер такої взаємодії та її вплив на зміст

правового регулювання відносин щодо раціонального використання та охорони земель, вод, лісів, надр тощо.

7. Визначити основні принципи правового регулювання земельних відносин, їх вплив на зміст їх правового регулювання та динаміку розвитку принципів земельного права України на сучасному етапі.

8. Охарактеризувати конституційні принципи правового регулювання земельних відносин в Україні.

9. Охарактеризувати галузеві принципи водного, лісового та гірничого права.

Контрольні запитання до змістового модуля 1.

- 1.. Основні положення доктрини сучасного земельного права України.
2. Водне, лісове та гірниче право як окремі галузі правової системи України.
- 3.. Система суспільних відносин з приводу землі як основа предмету земельного права України.
- 4.. Системні зв'язки земельного, водного, лісового та гірничого права з іншими галузями права у сфері правового регулювання відповідно земельних, водних, лісових та гірничих відносин.
5. Конституційні засади сучасного земельного та інших поресурсних галузей права України.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНОГО І ПРИРОДОРЕСУРСНОГО ПРАВА ТА ЗАКОНОДАВСТВА

Тема 3. Поділ земель на категорії як фактор забезпечення диференціації та інтеграції правового регулювання використання та охорони земель

Лекція (2 год.). Поняття категорії земель у доктрині земельного права та земельному законодавстві України. Юридичні і фізичні ознаки категорії земель. Види категорій земель. Значення поділу земель на окремі категорії для формування та розвитку земельного права як самостійної галузі правової системи України. Порядок включення земель до певної категорії. Правовий режим категорії земель як підстава визначення цільового призначення земель (земельних ділянок), які входять до складу певної категорії земель. Загальні (інтегруючі) положення правового режиму земель будь-якої категорії. Правовий механізм Особливі (диференційовані) положення правового режиму земель. Поділ земель на категорії як основа формування інститутів особливої частини земельного права.

Завдання для самостійної роботи (2 год).

1. Визначити методологічне значення поділу земель України на окремі категорії та його вплив на систему та зміст правового регулювання земельних відносин.

Тема 4. Становлення та розвиток вчення про об'єкти земельних правовідносин та об'єкти прав на землю

Лекція (2 год.). Поняття об'єкта земельних правовідносин. Види об'єктів земельних правовідносин. Фізичні та юридичні ознаки земельних правовідносин. Земельна ділянка як основний вид об'єктів земельних правовідносин. Інші види об'єктів земельних правовідносин (земельна територія України, території адміністративно-територіальних одиниць, місцевості, охоронні та інші зони тощо). Становлення та розвиток доктрини земельного права про об'єкти земельних правовідносин.

Поняття об'єкта прав на землю. Земельна ділянка як основний вид об'єктів прав на землю. Види земельних ділянок як об'єктів прав на землю та їх особливості. Порядок формування земельних ділянок. Особливості здійснення прав на сформовані і несформовані земельні ділянки. Частина земельної ділянки як об'єкта права на землю.

Завдання для самостійної роботи (2 год.).

1. Провести аналіз 3-х судових справ, предметом яких був захист прав на сформовані та несформовані земельні ділянки.

Тема 5. Система прав на землю в Україні та перспективи їх розвитку

Лекція (2 год.). Поняття та види прав на землю. Система прав на землю за земельним правом України. Зміст права на землю. Доктринальне вчення про право власності на землю. Право приватної власності на землю. Право комунальної власності на землю. Право державної власності на землю. Право постійного користування землею. Право оренди землі. Емфітевзис. Суперфіцій. Юридична природа земельного сервітуту я виду права на землю. Види земельних сервітутів. Особливості юридичного змісту сусідських земельних сервітутів та особистих земельних сервітутів. Підстави набуття та припинення прав на землю. Тенденції розвитку системи прав на землю у період земельної реформи.

Завдання для самостійної роботи (2 год).

1. Надати порівняльний аналіз системи прав на землю за земельним і за цивільним законодавствами України.

Тема 6. Правові проблеми приватизації земель в Україні: стан та перспективи

Лекція (2 год.). Приватизація земель як закономірна складова частина ринкової трансформації економічних процесів. Особливості земельної реформи в Україні. Формування правової доктрини щодо приватизації земель. Поняття та юридична природа приватизації земель. Суб'єктний склад правовідносин щодо приватизації земель. Об'єкти приватизації земель. Розвиток правових форм приватизації земель. Юридична природа та правові механізми платної, безоплатної та конкурентної приватизації земель. Особливості правового забезпечення приватизації земельних ділянок під будівлями і спорудами. Особливості правового забезпечення приватизації земель сільськогосподарського призначення. Перспективи розвитку законодавства про приватизацію земель.

Семінарське заняття (2 год).

1. Охарактеризувати поняття та визначити види об'єктів земельних правовідносин за земельним законодавством України.
2. Проаналізувати наукові підходи до формалізації та легітимації ознак землі як об'єктів земельних правовідносин та перспектив їх закріплення у земельному законодавстві України.

Завдання для самостійної роботи (2 год.).

1. Проаналізувати зародження, сучасний стан та перспективи розвитку законодавства України про приватизацію земель.

Тема 7. Тенденції розвитку державного управління землями на сучасному етапі

Лекція (2 год.). Вчення про роль держави у регулюванні земельних відносин. Державне управління землями як ефективний засіб впливу держави на розвиток земельних відносин. Поняття та особливості державного управління землями. Земельна реформа та формування системи державного управління землями. Управлінські та сервісні функції органів державного управління у сфері регулювання земельних відносин. Функції державного управління землями. Моніторинг земель. Землеустрій. Державний земельний кадастр. Державна реєстрація прав на землю. Державний контроль за використанням та охороною земель. Вирішення земельних спорів. Делегування функцій державного управління землями органам місцевого самоврядування. Децентралізація влади та перспективи розвитку державного управління землями.

Завдання для самостійної роботи (2 год.).

1. Повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері управління земельними ресурсами: стан, динаміка, перспективи

Тема 8. Правові проблеми розвитку ринку земель сільськогосподарського призначення

Лекція (2 год.). Поняття ринку земель як основного механізму забезпечення обігу земель в умовах ринкової економіки. Правова інфраструктура обігу земель. Адміністративний та ринковий обіг земель. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення та особливості їх адміністративного та ринкового обігу. Переважне право на набуття земельної ділянки у власність чи користування у правовому механізмі обігу земель сільськогосподарського призначення. Обмеження та обтяження прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення та їх вплив на правове забезпечення обігу земель сільськогосподарського призначення. Поняття та юридична природа мораторію на відчуження земель сільськогосподарського призначення. Доктринальні підходи щодо перспектив розвитку ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні.

Завдання для самостійної роботи (2 год.).

1. Правові механізми регулювання ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення: вітчизняний і зарубіжний досвід.

Тема 9. Проблеми правової охорони земель України на сучасному етапі

Лекція (2 год.). Правова охорона земель як невід'ємна складова їх правового режиму. Поняття правової охорони земель. Місце правової охорони земель у системі земельного права України. Функції правової охорони земель: регулююча, стимулююча, контрольна та каральна. Суб'єкти правової охорони земель. Об'єкти правової охорони земель. Повноваження органів влади у сфері правової охорони земель. Права і обов'язки власників і користувачів земель щодо їх охорони. Юридична природа та порядок здійснення рекультивації земель. Юридична природа та порядок здійснення консервації земель. Особливості правової охорони ґрунтового покриву. Роль

інституту відшкодування втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва в забезпеченні охорони земель сільськогосподарського та лісгосподарського призначення. Перспективи вдосконалення законодавства України щодо правової охорони земель.

Семінарське заняття (2 год.).

1. Охарактеризувати поняття та визначити види об'єктів земельних правовідносин за земельним законодавством України.
2. Проаналізувати наукові підходи до формалізації та легітимації ознак землі як об'єктів земельних правовідносин та перспектив їх закріплення у земельному законодавстві України
3. Правова охорона земель України: форми, види, засоби
4. Адміністративний і ринковий обіг земель: правові засоби, співвідношення та взаємодія

Завдання для самостійної роботи (8 год.).

1. Правова охорона земель в країнах ЄС

Тема 10. Проблеми розвитку земельних відносин в умовах децентралізації влади та формування правового режиму земель громад

Лекція (2 год.). Децентралізація влади як закономірність розвитку системи публічної влади в демократичній правовій державі. Сутність децентралізації владних повноважень в Україні. Формування нового адміністративно-територіального устрою країни та відповідної йому системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Трансформація земельних повноважень органів публічної влади в умовах децентралізації влади. Формування обсягу та змісту права територіальних громад на землю в умовах децентралізації влади. Об'єкти права на землю об'єднаних територіальних громад. Зміст та правове забезпечення земельних повноважень рад об'єднаних територіальних громад. Напрями розвитку законодавства України про правовий режим земель громад.

Семінарське заняття (2 год.).

1. Децентралізація влади та її вплив на розвиток правового регулювання земельних відносин в Україні

Завдання для самостійної роботи (2 год.).

1. Співвідношення повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин в країнах ЄС

Тема 11. Тенденції розвитку права власності на водні, лісові ресурси та ресурси надр

Лекція (2 год.). Об'єкти права власності на водні, лісові ресурси та ресурси надр. Особливості права публічної власності на водні, лісові ресурси та ресурси надр. Загальна характеристика та порядок здійснення права приватної власності на водні, лісові ресурси та ресурси надр. Динаміка співвідношення права публічної та права приватної власності на водні, лісові ресурси та ресурси надр.

Семінарське заняття (2 год.).

- 1.. Загальна характеристика права власності на водні, лісові ресурси та ресурси надр.
2. Децентралізація влади та її вплив на розвиток правового регулювання земельних відносин в Україні

Завдання для самостійної роботи (2 год.).

1. Співвідношення права публічної та права приватної власності на водні, лісові ресурси та ресурси надр.

Тема 12. Інститут права природокористування як правова форма раціонального використання водних, лісових ресурсів та ресурсів надр

Лекція (2 год.). Концепція права користування природними ресурсами у радянській та сучасній правовій доктрині України. Загальне та спеціальне користування природними ресурсами. Види права користування природними ресурсами. Суб'єктний склад права користування природними ресурсами. Об'єкти права користування природними ресурсами. Право постійного користування як правова форма використання природних ресурсів юридичними особами публічного права. Право оренди в системі прав на природні ресурси. Право тимчасового (неорендного) користування природними ресурсами.

Завдання для самостійної роботи (2 год.).

1. Провести порівняння особливостей земле-, водо-, лісо-, надро-користування, користування об'єктами тваринного і рослинного світу, за результатами якого скласти відповідну порівняльну таблицю.

Тема 13. Сучасні правові проблеми розвитку державного управління у сфері використання та охорони природних ресурсів

Лекція (2 год.). Поняття та система функцій державного управління у сфері використання та охорони природних ресурсів. Моніторинг природних ресурсів. Правове регулювання планування у сфері використання та охорони природних ресурсів. Правові засади

реєстрації природних ресурсів як об'єктів права власності та права користування. Державний контроль у сфері використання та охорони природних ресурсів. Правовий статус державної екологічної інспекції України. Перспективи розвитку законодавства України щодо державного управління у сфері використання та охорони природних ресурсів.

Контрольні запитання до змістового модуля 2.

1. Правові механізми забезпечення цільового використання земель в Україні та країнах ЄС.
2. Об'єкти правової охорони земель: доктрина, законодавство, практика.
3. Право власності та інші речові права на земельні ділянки: співвідношення та перспективи розвитку
4. Правове забезпечення платної та безоплатної приватизації земель в Україні: стан та перспективи
5. Підстави та порядок набуття права власності на землю об'єднаними територіальними громадами
6. Права громадян України та іноземців на землю в Україні: види, підстави набуття та порядок здійснення
7. Право оренди землі та емфітевзис: спільне і відмінне
8. Правові форми впливу держави на розвиток земельних відносин
9. Правове регулювання забудови земель в Україні
- 10.....Правові моделі ринку земель сільськогосподарського призначення: вітчизняний і зарубіжний досвід
- 11..... Шляхи вдосконалення правової охорони земель в країнах з ринковою економікою
12. Децентралізація влади як ціннісний орієнтир розвитку земельного законодавства на сучасному етапі
13. Проблеми гармонізації земельного законодавства України та відповідного законодавства країн ЄС
14. Механізми забезпечення суспільних інтересів при реалізації права власності на природні ресурси, що перебувають у різних її формах.
15. Особливості земле-, водо-, лісо-, надро-користування, користування об'єктами тваринного і рослинного світу.
16. Основні ознаки загального та спеціального використання природних ресурсів, їх відмінності.
17. Ознаки та підстави набуття права на первинне та вторинне природокористування.
18. Способи захисту права власності на природні об'єкти та їх ресурси.
19. Поняття та види нематеріалізованих природних ресурсів в доктрині природоресурсного права України.
20. Правове забезпечення використання відновлюваних джерел енергії.
21. Акти Європейського Союзу, що входять до природоресурсного блоку *Acquis Communautaire*.

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Адиханов Ф. Х. Земельное право России : [курс лекций] Адиханов Ф. Х. – Барнаул : Изд-во Алтайского ун-та, 1999. – С. 11-15.
2. Адиханов Ф. Х. Теоретические проблемы правовой охраны земель сельскохозяйственного назначения / Адиханов Ф. Х. – Томск : Изд-во Томского ун-та, 1989. – 272 с.
3. Аксененок Г. А. Земельные правоотношения в СССР : монография / Аксененок Г. А. – М., 1958. – 234 с.
4. Аксененок Г. А. Право государственной собственности на землю в СССР : монография / Аксененок Г. А. – М. : Госюриздат, 1950. – 341 с.
5. Андрейцев В. І. Земельна реформа: Приватизація. Екологія. Право : монографія / Андрейцев В. І. – К. : УЕАН, 1997. – 297 с.
6. Андрейцев В. І. Земельне право і законодавство суверенної України : Актуальні проблеми практичної теорії : Монографія / Андрейцев В. І. – К. : Знання, 2005. – 445 с.

7. Андрейцев В. І. Правові засади земельної реформи і приватизації земель в Україні : навч.-практ. посіб. / Андрейцев В. І. – К. : Істина, 1999. – 320 с.
8. Організаційно-правові засади розвитку аграрного і земельного ринків в Україні : монографія / кол. авторів ; за ред. В. І. Семчика. – К. : Юридична думка, 2005. – С. 233–238.
9. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 / О. Г. Бондар ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2005. – 20 с.
10. Быстров Г. Е. Правовые проблемы земельной и аграрной реформ в зарубежных странах: теория, практика, итоги, перспективы / Быстров Г. Е. – Минск : БГЭУ, 2001. – 211 с.
11. Бусуйок Д.В. Обмеження прав на землю за законодавством України : Монографія. / Бусуйок Д.В. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 144 с.
12. Бусуйок Д. Управлінські та сервісні правовідносини в земельному праві України: моногр. Київ: Ніка-Центр, 2017. 352 с.
13. Вівчаренко О. А. Гарантії права власності на землю в Україні. автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 / О. А. Вівчаренко ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2005. – 20 с.
14. Вівчаренко О. А. Правова охорона земель в Україні : монографія / О. А. Вівчаренко. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 333 с.
15. Волков Г. А. Принципы земельного права России / Волков Г. А. – М. : ОАО «Издательский дом» «Городец», 2005. – 336 с.
16. Гавриш Н. С. Правовий режим ґрунтів в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.06 / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2018. 437 с.
17. Гавриш Н. С. Використання, відтворення та охорона ґрунтів в Україні: теоретико-правові аспекти: моногр. Одеса : Юридична література, 2016. 396 с.
18. Галиновская Е. А. Земельное правоотношение как социально-правовое явление: моногр. Москва: ИНФРА М, 2015. 272 с.
19. Галиновская Е. А. Теоретические и методологические проблемы земельных правоотношений : [монография] / Галиновская Е. А. – М. : Ин-т законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации, Юрид. фирма «КОНТРАКТ», 2009. – 320 с.
20. Галятин М. Ю. США: Правовое регулирование использования земель / Галятин М. Ю. – М. : Наука, 1991. – 251 с.
21. Глотова О. В. Правове регулювання угод із земельними ділянками в Україні : [монографія] / Глотова О. В. – Одеса : Фенікс, 2008. – 256 с.
22. Годованюк А. Й. Правовий режим земель природно-заповідного фонду : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.06 / А. Й. Годованюк ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – 19 с.
23. Григорьев В.К. Единый государственный земельный фонд СССР / В.К. Григорьев // Вопросы колхозного и земельного права. – М. : АН СССР, 1951. – 249 с..
24. Гринюк О.Ю. Формування територіально-рекреаційних систем лікувального типу (на прикладі курорту Трускавець): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 11.00.11. / О.Ю. Гринюк. – К., 2005. – 19 с.
25. Гуревський В. К. Право приватної власності громадян України на землі сільськогосподарського призначення : [монографія] / Гуревський В. К. – Одеса : Астропринт, 2000. – 136 с.
26. Евтихийев И. И. Земельное право / Евтихийев И. И. – М.-Л. : Новая деревня, 1929. – 443 с.
27. Еренов А. Е. Предмет и система советского земельного права / Еренов А. Е., Мухитдинов Ж. Б., Ильяшенко Л. В. – Алма-Ата : «Наука» КазССР, 1981. – 208 с.
28. Жариков Ю. Г. Право сельскохозяйственного землепользования / Жариков Ю. Г. – М. : Юрид. лит., 1969. – 200 с.
29. Забелышенский А. А. Экологические вопросы советского земельного права : текст лекций / Забелышенский А. А. – Свердловск : Свердловский юрид. ин-т, 1985. – 59 с.
30. Засць О. І. Правові аспекти земельної реформи в Україні : [монографія] / Засць О. І. – К.:

- ВПЦ «Київський університет». – 2006. – 185 с.
31. Зацепина Т. Н. Мелиорация сельскохозяйственных земель. Теория и практика правового регулирования / Т. Н. Зацепина ; [под ред. Г. А. Аксененка и П. Ф. Кулинич]. – Минск : Наука и Техника, 1991. – 120 с.
 32. Зиберов А.В. Право собственности на земли водного фонда : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03, 12.00.06. / А.В. Зиберов. – М., 2006. – 18 с.
 33. Ігнатенко І. В. Правове забезпечення зонування земель у межах населених пунктів. Харків : Фінарт, 2014. 274 с.
 34. Иконицкая И. А. Основы земельного права Российской Федерации : учеб. пос. / Иконицкая И. А. – М. : Юристъ, 1997. – 120 с.
 35. Иконицкая И. А. Земельное право Российской Федерации: теория и тенденции развития / Иконицкая И. А. – М. : Ин-т государства и права РАН, 1999. – 127 с.
 36. Иконицкая И. А. Земельное право Российской Федерации : [учебник] / Иконицкая И. А. – М. : Юристъ, 2001. – 288 с.
 37. Иконицкая И. А. Права на землю сельскохозяйственных предпринимателей / И. А. Иконицкая, Н. И. Краснов // Предпринимательская деятельность в сельском хозяйстве России. Правовые вопросы. – М. : Ин-т государства и права РАН, 1998. – С. 112–134.
 38. Каракаш И. И. Право собственности на землю и право землепользования в Украине : учеб.-науч. изд. / Каракаш И. И. ; Одесская национальная юридическая академия. – Одесса : ФЕНИКС, 2003. – 356 с.
 39. Каракаш І. І. Теоретичні проблеми права власності на природні об'єкти та їх ресурси в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.06. Одеса, 2018. 453 с.
 40. Кобецька Н. Р. Дозвільне та договірне регулювання використання природних ресурсів в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук 12.00.06. Київ, 2016. 424 с.
 41. Коваленко Т. О. Юридичні дефекти правового регулювання земельних відносин в Україні: монографія /Т.О.Коваленко – Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет»; Юрінком Інтер, 2013. – 632 с.
 42. Комарницький В. Право спеціального природокористування. – Луганськ. 2011.
 43. Костяшкін І. О. Право загального землекористування громадян : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 06. Київ, 2005. 19 с.
 44. Костяшкін І. О. Правове забезпечення соціальної функції права власності на землю в Україні: монографія. Київ; Хмельницький, 2016. 428 с.
 45. Краснов Н. И. Правовой режим земель специального назначения : монография / Краснов Н. И. – М. : Госюриздат, 1961. – 214 с.
 46. Краснов Н. И. Право пользования землями сельскохозяйственного назначения / Н. И. Краснов // Аграрная реформа в Российской Федерации: правовые проблемы и решения / [Башмаков Г. С., Беляева З. С., Козырь М. И., Краснов Н. И. и др.]; отв. ред. З. С. Беляева, О. А. Самончик. – М. : Изд-во ИГиП РАН, 1998. – С. 146-167.
 47. Краснова М.В. Компенсація шкоди за екологічним законодавством України. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008.
 48. Крассов О. И. Право частной собственности на землю / Крассов О. И. – М. : Юристъ, 2000. – 379 с.
 49. Крассов О.И. Право собственности на землю в странах Европы. Москва: Норма, ИНФРА-М, 2014. 400 с.
 50. Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні : монографія / Кулинич П. Ф. – К. : Логос, 2011. – 688 с.
 51. Лейба Л. В. Земельні спори та порядок їх вирішення : [монографія] / Л. В. Лейба ; [за ред. М. В. Шульги]. – Харків : Право, 2007. – 160 с.
 52. Лебедева Т. М. Правовой режим земель автомобильного транспорта та дорожнього господарства: проблеми та шляхи вирішення: моногр. Харків: Вид-во ФІНН, 2009. 192 с.
 53. Лісова Т. В. Правове забезпечення землеустрою в Україні : [монографія] / Лісова Т. В. – Харків : ЗАТ “Харківська друкарня № 16”, 2005. – 168 с.

54. Лісова Т. В. Правове забезпечення відновлення земель: теоретичні і практичні проблеми: моногр. Харків: Юрайт, 2020. 396 с.
55. Марусенко Р. І. Правові аспекти земельних сервітутів в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 206 с.
56. Мироненко І. В. Зміст та межі здійснення права приватної власності на землю в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / І. В. Мироненко – Івано-Франківськ, 2008. – 208 с.
57. Мірошниченко А. М. Земельне право України : навч. посіб. / Мірошниченко А. М. – К. : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2007. – 432 с.
58. Мірошниченко А. М. Нормування як засіб правового регулювання земельних відносин : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 / А. М. Мірошниченко ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2004. – 19 с.
59. Мірошниченко А. М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні: моногр. Київ: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. 268 с.
60. Місінкевич А. Л. Правове забезпечення рекультивациі земель в Україні: моногр. Хмельницький: Хмельн. ун-т управління та права, 2015. 140 с.
61. Мунтян В. Л. Правова охорона природи в УРСР : монографія / Мунтян В. Л. – К. : Вища школа, 1973 – 204 с.
62. Мунтян В. Л. Правові проблеми раціонального природокористування / В. Л. Мунтян - Видавництво Київського університету, 1973 – 183 с.
63. Носік В. В. Право власності на землю Українського народу : монографія / Носік В. В. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
64. Общая теория советского земельного права / отв. ред. : Г. А. Аксененко, И. А. Иконичкая, Н. И. Краснов. – М. : Наука, 1983. – 357 с.
65. Оверковська Т. К. Правові засади охорони земель від забруднення та псування в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 / Т. К. Оверковська ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – 20 с.
66. Організаційно-правові питання аграрної реформи в Україні : Монографія / Кол. авторів. За ред. В.І. Семчика. – К. : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. – 280 с
67. Пейчев К. П. Правове регулювання відчуження земельних ділянок : [монографія] / Пейчев К. П. – Харків : ХНУ імені В. Н. Карабіна, 2007. – 124 с.
68. Правовое обеспечение рационального использования земли в СССР / [Башмаков Г. С., Кикоть В. А., Колбасов О. С., Краснов Н. И. и др.] ; отв. ред. Н. И. Краснов. – М. : Наука, 1969. – 216 с.
69. Правовой режим земель в СРСР / [под ред. Г. А. Аксененка, Н. И. Краснова, И. А. Иконичкой]. - Наука, 1984 - 328 с.
70. Робинсон Н.А. Правовое регулирование природопользования и охраны окружающей среды в США. – М.: Прогресс, 1999;
71. Розовский Б.Г. Правовое регулирование рационального природопользования. – Киев: Наукова думка, 1986;
72. Сиваков Д.О. Правовой режим земель водного фонда : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. / Сиваков Д.О. : Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации. – М. 2004. – 18 с.
73. Сидор В. Д. Земельне законодавство України: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / Сидор В. Д. – К. : Вид-во «Юридична думка», 2011. – 312 с.
74. Сидор В. Д. Методологічні засади та історичні передумови формування сучасного земельного законодавства і права України: моногр. Чернівці: Технодрук, 2013. 208 с.
75. Соколова А. К. Флористичне право України: проблеми формування та розвитку: моногр. Харків: Право, 2009. 288 с.
76. Сторожев Н. В. Правовой режим мелиорированных земель / Сторожев Н. В. – Минск : Наука и техника, 1986. – 134 с.
77. Черкаська Н. В. Обмеження прав на земельні ділянки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 / Н. В. Черкаська ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2008. – 19 с.

78. Цилорик Р. А. Земельно-правові засади органічного землеробства: моногр.. Харків: Юрайт, 2019. 172 с.
79. Чубаров В. В. Проблемы правового регулирования недвижимости / Чубаров В. В. – М. : Статут, 2006. – 336 с.
80. Шейнин Л.Б. Правовой режим государственных ирригационных систем : монография / Л.Б. Шейнин. – М. : Юридическая литература, 1978. – 246 с.
81. Шульга М. В. Актуальные проблемы земельных отношений в современных условиях / М. В. Шульга – Харьков: Фирма «Консум». – 1998. – 224 с.
82. Шульга М. В. Актуальные правовые проблемы земельных отношений в современных условиях : монография / М. В. Шульга. – Харьков, 1998. – 224 с.
83. Харитоновна Т. С. Здійснення прав на чужі земельні ділянки в Україні: проблеми теорії та практики : монографія. Одеса : Юрид. л-ра, 2016. 422 с.
84. Юрченко Е. С. Право сільськогосподарського землекористування в Україні: теоретичні та практичні аспекти: моногр. Київ: Алерта, 2019. 234 с.
85. Науково-практичний коментар до Закону України «Про фермерське господарство» / М. В. Шульга, В. П. Жушман, П. Ф. Кулинич, В. Ю. Уркевич; за ред. М. В. Шульги. – К. : ТОВЕЦ «Господар», 2004. – 464 с.
86. Організаційно-правові питання аграрної реформи в Україні : монографія / В. І. Семчик, П. Ф. Кулинич, О. О. Погрібний та ін.; за ред. В. І. Семчика. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 280 с.
87. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / упор. Ю. С. Шемшученко та ін. – Х. : Право, 2008. – Т. 4 : Методологічні засади розвитку екологічного, земельного, аграрного та господарського права. – 2008. – 480 с.

Додаткові:

1. Our Common Future. The World Commission on Environment and Development. Oxford University Press, 1987.
2. Аграрное, земельное и экологическое право Украины : учеб. пособие / Е. С. Бердников, Н. С. Гавриш, Е. В. Глотова и др. / под общ. ред. А. А. Погребного, И. И. Каракаша. – 2-е изд, доп. и испр. – Х. : Одиссей, 2001. – 400 с.
3. Аграрное, земельное и экологическое право Украины. Общие части учебных курсов: учебн. пособ. / под. ред. А. А. Погребного и И. И. Каракаша. – Х. : ООО «Одиссей», 2000. – 368 с.
4. Адиханов Ф. Х. Государственный и общественный контроль за использованием и охраной земель : [учеб. пособие] / Адиханов Ф. Х. – Барнаул : Изд-во Алтайского ун-та, 1986. – 97 с.
5. Галиновская Е. А. Оборот земель и направления российской аграрной политики / Е. А. Галиновская // Журнал российского права. – 2010. – № 10. – С. 53–60.
6. Деякі інституціональні аспекти земельних відносин в Україні: стан та напрями вдосконалення : наук. вид. / [Бистряков І. К., Новоторов О. С., Ніколаснко Т. С. та ін.] / НАН України, РВПС України. – К., 2002. – 134 с.
7. Екологічне право України. Академічний курс : Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – 848 с.
8. Евстигнеев А. С. Екологічна безпека спеціального природокористування в Україні у контексті сталого розвитку: теоретико-правові аспекти: моногр. Київ: Гордон, 2018. 494 с.
9. Екологічні та природоресурсні податки і збори. За ред. Малишевої Н.Р. – К. 2011.
10. Земельний кодекс України : Науково-практичний коментар / За заг. ред. В.І. Семчика. – 3-є вид., перероб. і доп.. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 896 с.
11. Казанцев Н.Д. Законодательные основы земельных отношений в СССР / Н.Д. Казанцев // Изв. АН СССР, отделение экономики и права. – 1948. – № 5. – С. 326-327.
- 12.

13. Королев А. И. Земельное право / А. И. Королев // 40 лет советского права, 1917–1957 : Период социализма. – Ленинград : Изд-во Ленингр. ун-та, 1957. – Т. 2. – С. 357–434.
14. Королев А. И. Земельное право / А. И. Королев // Сорок лет советского права, 1917–1957 : Период социализма. – Ленинград : Изд-во Ленингр. ун-та, 1957. – Т. 1. – С. 361–425.
15. Краснова Ю.А. Правове регулювання екологічної безпеки в Україні. – К., «Правова єдність», 2013.
16. Курман Т. В. Сталий розвиток сільськогосподарського виробництва: проблеми правового забезпечення: моногр. Харків: Юрайт, 2018. 376 с.
17. Лозо В.И. Правовые основы экологической стратегии Европейского Союза. Х. – 2008.
18. Мальшева Н.Р. Гармонизация экологического законодательства в Европе / Ответственный редактор Шемшученко Ю.С. - К., 1996;
19. Микієвич М.М., Андрусевич Н.І., Будякова Т.О. Європейське право навколишнього середовища: навч. посібник. – Львів, 2004;
20. Миняев А.О. Экологическое право. Конституционные основы. – М., 2004;
21. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / Кол. авт. : Л.О. Бондар, А.П. Гетьман, В.Г. Гончаренко та ін. : За заг. ред. В.В. Медверчука. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 656 с.
22. Правові форми екологічного контролю. За ред. Краснової М.В. – К. 2012.
23. Правове регулювання екологічних, аграрних та земельних відносин в Україні: сучасний стан і напрями вдосконалення : монографія / За ред. А. П. Гетьмана та В. Ю. Уркевича. – Х. : Право, 2012. – 448 с.
24. Правові основи майнових і земельних відносин: навч. посіб. / кол. авторів ; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. – К. : Магістр-XXI сторіччя, 2006. – 384 с.
25. Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку. Х., «Право», 2014.
26. Правова система України: історія, стан та перспективи. Т.4., Х., «Право», 2008.
27. Правове регулювання екологічних, аграрних та земельних відносин в Україні: сучасний стан і напрями вдосконалення : монографія / За ред. А. П. Гетьмана та В. Ю. Уркевича. – Х. : Право, 2012.
28. Проблеми розвитку аграрного та земельного права України : монографія / В. І. Семчик, П. Ф. Кулинич, В. М. Єрмоленко та ін. ; за ред. В. І. Семчика, П. Ф. Кулинича. – К. : Ред. журн. «Право України»; Х. : Право, 2013. – 372 с. – С. 13–29.
29. Титова Н. И. Продовольственная проблема: земля, труд (правовые аспекты) / Н. И. Титова. – Львов: Выща шк., 1989. – 184 с.
30. Титова Н. І. Фермерство в Україні: Основні правові засади. Питання та відповіді / Н. І. Титова. – Львів : Атлас, 1998. – 181 с.
31. Турубинер А. М. Право государственной собственности на землю в Советском Союзе / Турубинер А. М. – М. : Изд. Моск. ун-та, 1958. – 330 с.
32. Шемшученко Ю. С. Организационно-правовые вопросы охраны окружающей среды в СССР : монография / Шемшученко Ю. С. – Киев : Наукова думка, 1976. – 310 с.
33. Шемшученко Ю.С. Правовые проблемы экологии. – К., 1989;